

Posudek disertační práce Heleny Diesingové Kája Saudek

Helena Diesingová si pro svoji disertační práci vybrala osobnost a dílo Káji Saudka. Tato volba je oprávněná, jelikož nekorunovanému králi českého komiksu dosud nebyla věnována samostatná publikace, která by zhodnotila jeho celkový odkaz. Právě v tomto bodě je největší přínos Diesingové. Systematicky mapuje Saudkovu tvorbu od samého mládí (je pozoruhodné, že již umělcovy juvenilní komiksy byly poměrně přesvědčivé), až po tvorbu konce 80. let. Volbu, že nebudou interpretována díla pozdější, u nichž autorka vidí výraznou ztrátu kvality, je třeba brát jako pozitivní rys a jeden z důležitých kritických momentů celého projektu.

Při sledování celku Saudkova díla se autorka neomezila pouze na známé věci. Důkladným průzkumem shromáždila bohatý materiál, který ji umožňuje představit Saudkovu tvorbu ve všech podstatných polohách a žánrech: nejen v komiksu, ale i v grafickém designu, filmové a televizní tvorbě či malbě. Interpretační metoda autorky je založena vždy na poměrně věcném, srozumitelném popisu jednotlivých uměleckých výkonů, na zdůraznění jejich jedinečnosti a kvality. V řadě případů poukazuje na zdroje, kterými byla díla ovlivněna (to platí např. u raných komiksů a jejich vztahu k americkým kreslířům, případně u vazby k secesi, na níž je několikrát upozorněno). Autorka dovede dobře dešifrovat náměty Saudkových prací a zasadit je jak do kontextu umělcova života, tak širších souvislostí.

Klíčový je výklad téměř obsesivní autostylizace umělce do vlastních komiksů, kam díky tomu pronikají i další osoby z jeho nejbližšího okolí: bratr Karel nebo postavy Kájových milenek. Jde o zajímavý moment, k jehož hlubší interpretaci by mohla napomoci specifická psychologická nebo přímo psychoanalytická sonda, případně zdůraznění psychologické povahy karikatury, na níž upozorňoval již Gombrich s Kriesem.

Autorka se do těchto vod nepouští. Neopomíná ovšem další souvislosti, z nichž je cenné zejména její zasvěcené vyslovení se k postavení a recepci komiksu v socialistickém Československu.

Disertační práce je předložena již jako vydaná publikace. Oponent tudíž může ocenit bohatý ilustrační materiál, který byl sesbírán a je navíc prezentován ve skvělé grafické úpravě. Neměl by se však nechat tímto materiálem zmást a měl by poukázat i na některé problematičtější stránky, které se týkají textové části. Jednou z nich je absence studia archivních pramenů, které by vyvrátily některá sporná fakta Saudkova života. Konkrétně jde o pasáž o Saudkově věznění v roce 1964 (s. 122), kde autorka konstatuje, že okolnosti této části života jsou nejasné. Přitom čerpá pouze ze vzpomínek a není zřejmé, zda se pokoušela získat pevnější oporu v dokumentech z ministerských archivů.

Další prvek, který by mohl být v práci více rozveden, je interpretace Saudkových děl skrze teorii komiksu, která je v dnešní době vypracována a zhodnocuje tento žánr z různých úhlů pohledu, nejen sémanticky a formálně, ale i prostřednictvím detailnějších strukturálních analýz jednotlivých stripů, provázanosti sekvencí, práce s časem, pohybem atd. Autorka se na poli komiksu pohybuje suverénně a terminologii i dějiny tohoto žánru zná. V Saudkových komiksech upozorňuje na jeden z jejich význačných rysů, jímž je opakování některých kompozic v různých kresbách a souvislostech. Avšak většinu teoretických přístupů nechává

pro výklad Saudkových kreseb nevyužito. Mám na mysli například Umberta Eca a jeho výklad Stevena Canyona, který mj. Saudka bezprostředně inspiroval, nebo již legendární knihu Scotta McClouda k teorii komiksu, napsanou komiksovou formou. Uvedení těchto obecnějších publikací, jichž je celá řada, postrádám v bibliografii, která vědecké disertaci příliš nesluší.

Přes tyto výhrady jednoznačně oceňuji úsilí, s jakým autorka přistoupila ke zpracovávanému tématu. Její kniha není a ani nemohla (stejně jako každá jiná kniha) být posledním slovem k Saudkovu dílu. Je jí třeba chápat spíše obráceně: jako první, základní, z hlediska evidenčního velice podrobné zpracování Saudkova uměleckého odkazu, který se může díky této práci stát předmětem dalších, už zřejmě mnohem úžeji zaměřených průzkumů.

Disertační práci Heleny Diesingové doporučuji k obhajobě.

V Praze 20. 4. 2010

Ph.Dr. Tomáš Winter, Ph.D.